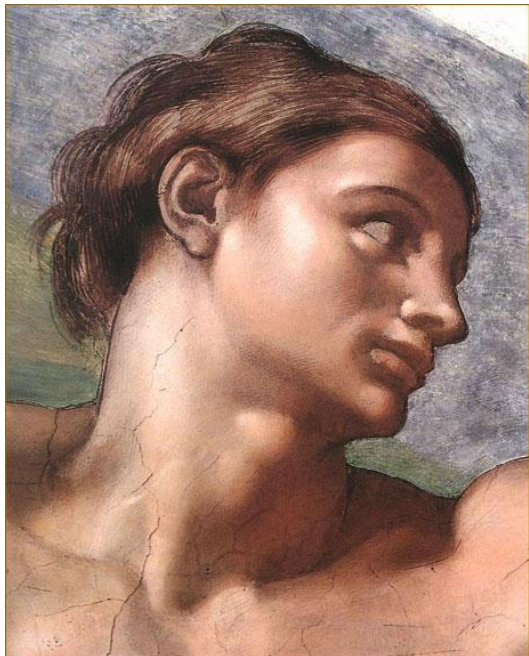

6.8- Текширув вазифаси

Одам бошини ракурсда рангтасвирини ўрганиш бошланғич амалиёт бўлиб, анча мураккабликка эга.

32 а - расм. Ракурсдаги одам боши.

Бу жараён аниқ тасвирлашни, кўзни чиниқтиришни, рассомда нисбатни, ҳис қилишни шакллантиради. Тасвирлаш жараёнида жонли одам бошини ишлашда кўз, бурун, қош, лаб, яноқ суяк шакллари нисбатда қурилиши ва ранг тусини кўрсатиш каби талаблар амалга оширилади. Бошнинг ўрта чизиғи ҳолати, бошни бурилиши, эгилишини аниқлаб мато текислигига жойлаштирилади. Ракурсдаги бош тасвирини текисликка жойлаб, юз қисмларининг асосий ўлчамлари; жағ, пешона, қош, бурун асосидан жағгача

бўлган нисбат ўлчамлари белгиланади. Кўз чуқурчасининг ўрни, қошнинг тепа ёйи, яноқ суягининг чеккалари, ўнг ва чап қисмлар, қулоқ ва бошқалар перспектива ёрдамида қисқариши кўрсатилади.

Буларни натурада синчиклаб кузатганимизда бурун ва орқада қулоқ шакллари ранглар ёрдамида аниқлаймиз. Горизонтал чизиғи пастда бўлса; бурун, яноқ, пешона, жағларнинг вертикал текисликдаги қисқаришини кўрамиз. (32 а, б - расм қаранг).

Шунинг билан бирга жағнинг пастки қисми, бурун асоси, кўзнинг юқориги қисми горизонтал текислиги катталашади.

32 б - расм. Ракурсдаги аёллар боши (портрети).

32 а, б - расмда бошнинг ракурс ҳолатида юз шакллари тузилишида нисбатлар ўзгарганини кўрамиз. Чунки шакл текисликлари қисқаради ва бизга яқинлашган жағ ўлчамлари катталашади.

Бош бўйин орқали гармоник боғланган. Бўйин цилиндр шаклга эга бўлиб, бўйин йўғонлиги чегарасининг иккита вертикал паралел чизик билан бошни боғлиқлик ҳолати аниқланади. Бош чап ёки ўнга бурилган бўлса гортан ва бўйин мускуллар ҳолати ҳам шунга яраша ўзгаради.

Тасвирлаш жараёнида нисбатни қўшимча тўғри чизик билан аниқланади. Бошнинг узоқлашувида чехрадаги қисмлари қисқаришини умумий ҳажмда қуруш қайта-қайта текшириб, аниқлаб борилади.

Бошни чизикли қурушдан кейин шакллар ранг туси аниқланади. Тус беришда энг оқимтир (ёритилган) қисмидан бошлаб, тус нисбатларини сақлаган ҳолда давом эттирилади. Ёритиш манбасига яқин шакллар сояси тўқроқ, узоқдагилари эса бироз хирароқ кўринишда, яқндагиси аниқроқ кўринади. Бошнинг суяк ва мускуллари орасидаги боғлиқни ўрганиш ҳам конструктив тузилишини аниқ ишлаб бориш зарур.

Бошнинг думалоқ шаклини ва унинг алоҳида ҳолатидаги қисмларини ишлашда шуни эсда тутиш керакки шакл беришда ранглари ортиқча қорайтиришлардан, хунук ранглардан холи бўлиш лозим.

Бошнинг шакл қурулмасида характер ва ҳаракатни аниқлаб, қисмларини умумлаштириб бажарилади. Рангтасвирда бошнинг қурулишини текшириб яхлит кўринишда тасвирланади. (32 а, б - расм).

Ҳар хил нуқтадан бошнинг қурилмасида шаклларнинг қисқариши, эгилиши ва бурилиши конструктив асосига боғлиқ бўлиб, рангтасвирни ҳис қилган ҳолда ифодалаш зарур.

Таянч иборалар: ракурс, бош, кўз, қош, лаб, эгилиш, бўйин, рангтасвир, шакллар, тус, штрихлаш.

Саволлар:

- 1. Ракурс нима?*
- 2. Ракурсда шакл тузилиши қандай?*
- 3. Ракурсда перспектив қисқариши нима?*
- 4. Ракурсда горизонт чизиги баланд бўлганда шакллар ҳолати қандай?*
- 5. Ракурсда горизонт чизиги паст бўлганда шакллар қандай амалга оширилади?*
- 6. Ракурсда одам бошини рангда ишлашда нимага эътибор бериш керак?*
- 7. Ракурсда одам бошини ишлаш босқичлари қандай*